

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

Kommissie van redaktie:

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barrendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; J. van Heteren, Sliedrecht-Centrum en Joh. van der Lee, Alphen aan den Rijn.

Redaktie:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
Meerkkerk. Telefoon 01837 - 357

Administratie:

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrekening 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Ver. Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,20 per mm. Bij kon tract korting.

MEDITATIE

„De blijdschap des Heeren, die is uw sterkte”

Nehemia 8 : 11.

De oorzaak van alle ware blijdschap is in de Heere. Hij heeft de Zoon Zijner liefde gezalfd met vreugdeolie. En dat uit kracht van Zijn liefde tot de gerechtigheid en Zijn haat tegen de goddeloosheid van de ongerechtigheid.

Hij heeft de wet van Zijn God en Vader verheerlijkt, door haar vloek te dragen en haar recht te vervullen. Het Goddelijke verlossingsplan werd in het verdienen en het toepassen van de zaligheid geheel voor Zijn rekening genomen. Dat deed de dichter van psalm vijfenveertig bij het licht van de Heilige Geest uitroepen: „Daar-deolie, boven uw medegenoten.” „En zo is de Goddelijke zalving met Goddelijke vreugdeolie, de enige en eeuwige bron van ware vreugde voor het hart.

Vanuit deze Goddelijke vreugdeolie kan de blijdschap des Heeren uw sterkte zijn. Ja, die is uw sterkte, al gaat het hart in geestelijke onkunde er menigmaal aan voorbij. En toch zocht het volk zijn sterkte niet in de blijdschap des Heeren, maar in de droefheid, door haar te stellen tot verdienstelijkheid.

Bij het wederkeren naar Jeruzalem uit de gevangenis van Babel, dachten vele Joden dat zij die verlossing verkregen hadden door het vasten op de dagen die daarvoor door hen waren vastgesteld, gelijk ons blijkt uit de profetie van Zacharia zeven. En uit kracht daarvan zocht men sterkte te bekomen voor het bouwen van stad en tempel, zodat het vasten en rouwklagen bestendig moest worden, want zo dacht men, dat wordt door de Heere beloond en bekroond.

Maar toen enkele afgezanten met deze zaak kwamen voor het aangezicht des Heeren, bleek dat al die boetvaardigheid niet meer was dan een eigenwillige godsdienst. En zo sprak de Heere ook bij monde van Nehemia, want het wenen was niet een wederkeren tot het Verbond van Gods goedertierenheid. En wanneer onze boetvaardigheid alleen maar voortvloeit uit een bezwaarde en geprangde consciëntie, dan is dat niet een wegsmelten onder Gods goedertierenheid. Het is een zekere boetvaardigheid om op grond daarvan zichzelf de zonden te vergeven en zegeningen te verwachten. En daarmee kan de godsdienstige mens in het gericht van Gods gerechtigheid niet bestaan. Want dat bed is te kort en het dek te smal.

Maar in het hart van Nehemia was het geheel anders. Zijn boetvaardigheid vloeiende voort uit liefde tot God en Zijn geboden. Hij mocht zijn toevlucht nemen tot het Verbond van Gods goedertierenheid en dat is tot bekering.

Met verwondering zeide Jeremia dan ook: „Het zijn de goedertierenheden des Heeren dat wij niet vernield zijn, dat Zijn barmhartigheden geen einde hebben.” En toen hij dat ter harte mocht

nemen, was het hem tot sterkte om te hopen op de Heere.

Het was de vader van de verloren zoon tot blijdschap hem te aanschouwen in zijn boetvaardig wederkeren. „Hij viel hem om zijn hals en kuste hem.” En die blijdschap sterkte hem in het dienen van zijn vader met een kinderlijke gehoorzaamheid.

De waarachtige bekering bestaat niet alleen in een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonden vertoornd hebben en dezelve hoe langer hoe meer haten en vlieden. Maar ook in 'n hartelijke vreugde in God door Christus, en lust en liefde naar de wil Gods in alle goede werken te leven.

En zo werd het volk met dit woord: „Want de blijdschap des Heeren, die is uw sterkte” opgewekt tot het ootmoedig en blijmoedig vieren van het Loofhuttenfeest. Want het leven onder de schaduw des Heeren moest met steeds meer ernst gezocht worden.

Het Paasfeest wees op het trekken naar het beloofde land. En het Pinksterfeest op het leven in het beloofde land. Maar het Loofhuttenfeest daar zullen zij eeuwig zijn voor de troon van God” en dienen Hem dag en nacht in Zijn tempel, en Die op de troon zit, zal hen overschaduwten.”

Nehemia zag op het doel van het leven der genade, en dat is het deelachtig worden van de eeuwige vreugde door altijd bij de Heere te zijn. In het leven des geloofs is het dan een jagen naar de volmaaktheid, om de Heere te verheerlijken met de kroon der rechtvaardigheid, die geworpen wordt in aanbidding voor Zijn troon. En zo smaakt het hart vanuit het Verbond des Heeren de blijdschap des Heeren, om van daaruit gesterkt te worden in het strijden van de strijd en het dragen van het kruis.

Soest.

R. Kok.

MEDITATIE

MAAR IK HEB TEGEN U DAT GIJ UW EERSTE LIEFDE HEBT VERGETEN

Openbaringen 2 : 4

De verhoogde Koning van Zijn kerk heeft aan Johannes bekend gemaakt dat Hij de gang van zaken in de kerk des Heeren op aarde nauwlettend volgt. Deze apostel zag Hem in verheven majesteit wandelend tussen 7 gouden kandelaars. Die kandelaars stellen 7 gemeenten uit Klein Azië voor die met name worden genoemd. Al die gemeenten samen vormen een beeld van de kerk des Heeren van alle tijden en alle plaatsen. Elke gemeente had een eigen karaktertrek. Die onderscheiden karaktertrekken zijn verschillende gestalten die in de loop der eeuwen in de kerk des Heeren telkens weer zijn waar te nemen. Ten aanzien van elke gestalte heeft de Heere echter wat tot Zijn kerk te zeggen. Daarom blijven de brieven aan die 7 gemeenten, waarin de Koning van de kerk spreekt, actueel. Die brieven hebben aan de kerk wat te zeggen, ook de brief aan Efeze.

VAN DE ADMINISTRATIE

Schreven wij de vorige maal dat de Ontmoetingsdagen ook voor de administratie belangrijk waren, de gehouden 8ste Ontmoetingsdag jl. Zaterdag 24 augustus in Zwolle gehouden, heeft ons weer bij vernieuwing bemoedigd inzake het uitgeven van „Bewaar het Pand”. Begünstigd door het schone zomerweer is ook die dag weer voor velen een bijzondere geworden. Velen uit de noordelijke provincies waren aanwezig, zodat het ruime kerkgebouw van de Ned. Herv. Kerk bijna geheel gevuld was. Elders in dit blad kunt U het verloop rustig doorlezen. Met veel dank voor de grote offervaardigheid kunnen wij mededelen dat de collecte die dag f 9.349,— opbracht, terwijl ook nog een 8-tal nieuwe abonnees konden worden genoteerd.

Ook nu weer bleek, de grote behoefte aan zulke dagen, om gezamenlijk te luisteren naar de oude Gereformeerde beginselen, waaraan wij toevoegen, mochten deze beginselen ook worden beleefd, dan krijgt het openingswoord uit Ps. 4 vs. 7, en het slotwoord uit Ps. 42 vs. 12a een rijke betekenis.

Adm. „Bewaar het Pand”, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn. Giro 70.43.50.

v. d. L.

Deze brief begint met de verzekering: Ik weet uw werken. Dat wil zeggen, de Heere kent ze en Hij weet de innerlijke gezindheid waaruit die werken opkomen. Welke werken Hij in Efeze

De genade die de Heere in die gemeente had verheerlijkt had vrucht gedragen. De mensen daar hadden gearbeid voor de Naam en zaak des Heeren. Daarbij hadden ze de kwaden niet kunnen verdragen, ze hadden gestreden voor de waarheid en niet allerlei meningen de vrije loop gelaten, maar ze hadden de geesten beproefd of ze uit God waren. Er waren figuren tot die gemeente gekomen die voorgaven dat ze apostelen waren, maar het waren verleiders die het evangelie van vrije genade verduisterden. Te Efeze had men echter het kwaad onderkend, en het kwaad niet laten voortwoekeren. Daarbij hadden ze er op toegezien dat leer en leven elkander zouden dekken. Efeze was dus een gemeente die de kracht had om „neen” te durven zeggen tegen het kwade.

Die houding kwam hen te staan op tegenstand, zoals gemakkelijk te begrijpen is. Maar dat had hen niet van het rechte spoor afgebracht. In dat opzicht hadden ze lijdzaamheid betracht. Waar het om Gods waarheid ging hadden ze de kwaden niet kunnen verdragen, maar waar het om henzelf ging hadden ze verdragen en geduld. Ziende op de Overste Leidsman en Voleinder des geloofs hadden ze het kruis aanvaard, omdat ze wisten dat een discipel niet meer is dan zijn Heere. Zie, dat alles heeft de Grote Kenner der harten in de gemeente van Efeze geprezen. Als wij dit alles bij elkaar nemen dan is dat toch wel genoeg om met respect te vervullen. Dat is toch eigenlijk het ideaal waarvoor wij ons dienen in te zetten. Zou het niet goed zijn om het beeld van die gemeente voor ogen te houden en te strijden voor de waarheid op de plaats waar God ons stelde?

Maar dan mag ook wel tot ons doordringen de ernstige klacht die de Heere tot die gemeente heeft gericht. Eén ingrijpend gebrek had Hij opgemerkt: Dit heb ik tegen u dat gij uw eerste liefde hebt verlaten.

Uw eerste liefde. Tot wie die liefde uitging, op wie die liefde gericht was wordt met zoveel woorden niet gezegd. Het ligt natuurlijk voor de hand dat die liefde uitging naar de Heere en naar de zaak van Zijn koninkrijk. Maar toch

wordt dat niet uitdrukkelijk gezegd. Hier is eigenlijk hetzelfde als in Psalm 116:1. Ik heb lief. Uiteraard wordt ook daar bedoeld liefde tot God de Heere die de stem van de dichter hoorde. Toch staat het er nog ruimer nog meer omvattend: Ik heb lief. Dat is: Ik heb de Heere lief, maar vanuit Hem en door Hem heb ik ook Zijn werk en Zijn schepsel lief. Die alles omvattende liefde was de eerste liefde van de gemeente van Efeze. Die liefde was in die gemeente tot openbaring gekomen.

Kent u die liefde? Wanneer de Heere Zichzelf openbaart in zoekende liefde aan een zondaar voor wie het niet meer kan, die aan zijn zijde niet zalig kan worden, die veroordeeld is door het recht van God en onder dat oordeel buigt. Nogmaals wanneer de Heere Zich aan zulk een openbaart in zoekende liefde als de van God gezonden Zaligmaker die gekomen is om te zoeken en zalig te maken wat verloren is, dan gebeurt er heel veel, maar dan wordt ook liefde uitgestort in het hart. Dan ontvonkt wederliefde. Die liefde gaat uit naar de Heere Jezus Christus, die om zondaren te behouden Zichzelf zo nameeloos diep vernederd heeft. Die liefde gaat uit naar God de Heere, die van eeuwigheid liefheeft en Zijn Zoon in de wereld gezonden heeft opdat wij leven zouden door Hem. Die liefde gaat uit naar allen die de Heere vrezen, ze gaat uit naar het woord des Heeren, naar de dienst des Heeren. Die liefde is ook gericht op de medemens. Uit die liefde komt medelijden op met onbekende mensen. Die liefde is wat betreft het heil gunnend, maar gunt de duivel er niet één. Die warme gloed van heilige liefde was er eens in de gemeente van Efeze. Vanuit die liefde hadden ze gestreden voor de waarheid en gewaakt voor de zuiverheid van de leer. Maar... die liefde hadden ze verlaten. Hoe dat gebeurd was wordt niet gezegd, maar de Heere had dat opgemerkt. De werken waren er nog wel, maar de liefde die hen eerst doorgloeide had was weg. En als de liefde weg is bij de strijd voor Gods waarheid, dan wordt het een harde, koude strijd, zoals dan ook het hele leven dor en vruchteloos is.

Op dit gevaar hebben ook wij elkaar te wijzen. Van hoevelen die strijden voor de waarheid zou de verhoogde Zaligmaker eveneens moeten getuige zijn voor de waarheid, maar zonder liefde. Maar dan is ook de strijd en die ijver vergeefs. Daar heeft de verhoogde Koning van Zijn kerk geen twijfel over laten bestaan. Hij heeft tot de gemeente van Efeze gezegd: Bekeer u en doe de eerste werken die doorgloeide waren van heilige liefde. Sta daar naar, zoek dat. En zo niet: Ik zal u haastiglijk bijkomen, en zal uw kandelaaier van zijn plaats weren, indien gij u niet bekeert.

Daarom lezers, kent u persoonlijk die liefde? Beoefent u die liefde? Is die liefde de grondslag voor uw strijden voor Gods waarheid? De Heere geve ons allen die liefde die samensnoert en ons bindt op het fundament van Gods waarheid. Alleen zo zal die strijd ook vrucht dragen.

ds. Sneeep.

Onze 8ste Ontmoetingsdag

Het was zaterdag 24 augustus jl. stralend weer. Ook de bezoekers van de ontmoetingsdag te Zwolle hebben daarvan mogen genieten. Het ruime hemelrond vertelde met blijde mond Gods eer en heerlijkheid.

Toen we 's morgens ongeveer half 10 bij de Grote Kerk aankwamen waren we lang de eerste bezoekers niet. Evenals vorige keren hadden zich weer velen uit Noord en Zuid, Oost en West opgesteld om deze dag bij te wonen. We ontmoeten er oude bekenden en maakten kennis met anderen. Er was weer een bezoeker van een der Waddeneilanden. Zeeuws-Vlaanderen en Den Helder waren ook vertegenwoordigd. Tot onze vreugde waren er ook Ds. Tamminga en zijn echtgenote uit Grand Rapids. Zij wilden ook deze dag meemaken. Ook werden we verrast door een paar vrienden, man en vrouw, uit Mount Bridge in Canada. Zij horen tot de gemeente van London, waar ik hen meermalen onder het gehoor had. Zij waren voor een trip in Holland. Zo'n belangstelling doet goed.

Om half 11 zouden we beginnen, maar er kwamen nog bezoekers binnen en daardoor werd het even later. Toen we de kansel beklommen en een overzicht over het geheel hadden konden we constateren, dat het kerkgebouw nagenoeg gevuld was. 's Middags waren er nog wat meer bezoekers. Volgens de koster waren er 1300 zitplaatsen. Daarnaast gerekend kunnen we het aantal bezoekers schatten op rond 1200.

We zongen samen Ps. 97:6 en 7. Daarna lazen we Psalm 4 en gingen we voor in gebed. Vervolgens mochten we allen een hartelijk welkom toevoeren.

Het was niet de eerste keer, dat we in Zwolle samenkwamen. Drie jaar geleden hadden we de beschikking over het kerkgebouw aan de Thorbeckegracht, dat ons toen welwillend ter beschikking was gesteld, maar dat zou nu veel te klein zijn geweest. Daarom hadden we uitgezien naar een groter gebouw en was de aandacht van de commissie gevallen op dit kerkgebouw. We willen ook op deze plaats met dankbaarheid erkennen de medewerking, die we hebben gevonden van het Hervormde Kerkbestuur, van de heer Meliesie, hoofd van het kerkelijk bureau, van de Commissaris van Politie en zijn medewerkers en van de Vereniging voor vreemdelingenverkeer. We noemen ook nog de koster van de kerk, de vrouwen van Elburg en Doornspijk, die zorgden voor koffie enz. en meehielpen bij de voorbereiding en bij het opruimen en ook aan diakenen van Elburg en Doornspijk, die zorgden voor het collecteren. We kunnen nog anderen noemen, maar dat is niet nodig. Er werd spontaan meegelopen.

Na verschillende mededelingen vroegen we in het kort aandacht voor vs. 7 van Psalm 4. Daarna zongen we Ps. 4:3 en kreeg Ds. Van Leeuwen gelegenheid om zijn rede uit te spreken, getiteld: „Gericht en heil”. Een verslag daarvan komt in dit nummer. Het is daarom niet nodig hier meer van die rede te vermelden. Alleen dit: hij las eerst 1 Samuel 4:10, 11, 21, 22; 5:2 en 6:10-13.

Ds. Van Leeuwen liet aan het einde zingen Ps. 85:4. Er werd gecollecteerd. Zoals later bleek was de opbrengst f 5402,65. Er was al ingekomen een gift van f 100,- en een gift van f 50,-. Voor f 100,- en f 25,- binnen.

Ds. R. Kok beklom de kansel en sprak een slotwoord over Nehemia 8:11b. Men kan dit als meditatie verkort vinden in dit nummer. Ds. Kok ging voor in gebed en liet zingen Ps. 62:1 en 5.

Zelf konden we nog even bekendmaken, dat Ds. Tamminga bereid gevonden was een woord tot de vergadering te richten. Dit zou gebeuren na de opening van de middagsamenkomst door Ds. Sneeep.

De pauze was aangebroken. Ieder bracht die op zijn eigen manier door. Er hadden ontmoetingen plaats. Er werd gesproken over de wegen des Heeren. En intussen werd de broodmaaltijd genuttigd bij het genot van koffie of frisdrank. Het was voor de dames een drukke tijd. Bij de boekenstand was het ook druk. Er was hier en daar gelegenheid zich op te geven als abonnee op ons blad, waarvan door verschillende bezoekers gebruik werd gemaakt.

Om 2 uur begon de middagsamenkomst. Ds. Sneeep opende deze. Hij liet zingen Ps. 119:83, las Openbaring 2:1-7, ging voor in gebed en sprak een ernstig woord aan de hand van het gelezen Schriftgedeelte. Hij liet zingen Ps. 133:3.

Daarna was het woord aan Ds. Tamminga. Het gesprokene is opgenomen op de band. In een aparte bijdrage in dit nummer kan men lezen wat Ds. Tamminga ons had te zeggen. Het deed ons ook persoonlijk goed, dat hij wilde spreken, omdat we door herhaalde bezoeken aan Canada en de States enigszins op de hoogte zijn van de kerkelijke situatie aldaar. Het treft ons steeds weer, dat daar een sterk behoudend element is. Op onze ontmoetingsdag en ook daarvoor werd mij gevraagd weer eens over Canada te schrijven. Ik heb dit niet toegezegd, maar als er gelegenheid voor is wil ik nog wel het een en ander vertellen. Dan moet men even geduld hebben.

Ds. Tanis van Sliedrecht-centrum sprak na Ds. Tamminga. Zijn onderwerp was getiteld Leven en geloven. Al spoedig bleek, dat dit de belangstelling getrokken had. Verschillende bezoekers uitten de wens het gesprokene te laten drukken, opdat ook anderen er kennis van kunnen nemen.

Op dit ogenblik (het is de maandag na de Ontmoetingsdag) is daaromtrent nog geen beslissing genomen, maar in afwachting daarvan is het beter in dit nummer geen korte samenvatting op te nemen. Dat kan later gebeuren, wanneer niet tot uitgave zou worden overgegaan.

Aan het einde van de rede van Ds. Tanis zongen we Ps. 89:7 en 8. Intussen werd er weer een collecte gehouden. De opbrengst hiervan was ruim f 3000,-. De totale opbrengst van collecten enz. kunt u lezen in het artikel van de Administratie.

Ds. Van der Ent van Katwijk aan Zee sprak een slotwoord. Eerst deed hij enkele mededelingen. O.a. dat de preken van de serie Van Recht en Genade volgens verkregen inlichtingen ter verzending gereed liggen. Over de wekelijkse verschijning van ons blad moet de commissie zich nog beraden. Ds. Van der Ent sprak de dank uit namens de commissie voor de aanwezigheid en gaven van zo velen. Apart dankte hij Ds. Tamminga voor zijn welmenende woorden. Hij gaf hem de groeten mee voor de gemeenten aan de overzijde van de oceaan, die strijden voor dezelfde zaak.

Daarna sprak hij een slotwoord over Heilige onrust, op grond van Psalm 42:6a: Wat buigt gij u neder, o, mijn ziel! en zijt onrustig in mij? Hoop op God. Hij ging voor in dankgebed.

We zongen nog Ps. 27:1 en 7.

De achtste ontmoetingsdag was ten einde. De menigte verliet het kerkgebouw. Het duurde nog geruime tijd voor de laatste bezoekers heengegaan waren.

We mogen terugzien op een goede dag. De Heere heeft het weer welgemaakt. Zulke dagen binden nauwer samen.

Er zijn er, die graag hadden willen komen, maar door omstandigheden verhinderd waren. We denken o.a. aan een bejaarde lezer van ons blad, die we steeds weer op onze dagen konden ontmoeten, maar nu ziek is. En zo zijn er uiteraard nog wel anderen. Alleen in dit ene geval hoorde we het van iemand, die evenals hij ook uit het hoge noorden kwam.

Er waren er ook die voor de eerste keer kwamen. We hopen, dat ze met een goede indruk naar huis gegaan zijn. We denken in het bijzonder Friesland, die uit belangstelling gekomen was. Hij wilde wel eens zien wat we eigenlijk wilden. We hadden nog een kort gesprek met hem, maar moesten dit afbreken, omdat andere dingen onze aandacht vroegen. We hebben hem de raad gegeven abonnee van ons blad te worden. Dan zou hij duidelijk kunnen zien, wat we bedoelen. Hierbij willen we het laten.

We hopen van harte, dat de Heere deze Ontmoetingsdag voor de kerken in het algemeen en voor de bezoekers in het bijzonder tot zegen moge stellen.

B.

„Gericht en heil”

Toespraak, gehouden op de ontmoetingssamenkomst van „Bewaar het Pand” te Zwolle, op zaterdag 24 augustus 1974

door Ds. H. van Leeuwen.

„Gericht en heil.” Het zijn de openbaringen van Gods volzalige deugden of volmaaktheden, van Zijn recht en van Zijn genade!

Gods deugden mogen wij niet scheiden, ze zijn alle één in God. Want Gods Wezen is EENVOUDIG, dat is: in God zijn geen samenstellingen van delen. Zijn gehele Wezen is rechtvaardig, maar ook tegelijk barmhartig, liefde.

De oude Perzische godsdienst stelde twee goden: een god van het goede en een god van het kwade.

Maar wij belijden, dat er één God is, Die Zich also in Zijn Woord geopenbaard heeft. „Hoor Israël, de Heere onze God is een enig Heere.” Gods troon is gevestigd op recht en genade. Psalm 89.

Maar ook de Kerk is gegrondvest op de zuilen van Gods recht en genade.

Welnu, wat AFWIJKT van God en van Zijn dienst, moet God komen met Zijn treffende gerechtigheid en dat doet God door Zijn GERICHTEN!

Wie in de weg van verootmoediging en waarachtige bekering mag terugkeren tot God, erkennend.

Zijn rechtvaardigheid, aan die bewijst God Zijn heil!

Zo zien we de openbaring van Gods gerichten en van Zijn heil vanaf het paradijs, de eeuwen door, in de geschiedenis der mensheid.

Het zou te veel zijn om voorbeelden uit heel die geschiedenis te geven. Wij willen echter ons beperken, door enkele gedachten over „gericht en heil” te geven betreffende de PLAATS, de WEGVOERING en TERUGKEER van de ark des Heeren, welke stond in het Heilige der Heilige van de tabernakel.

De ark des Heeren of des Verbonds nam de centrale plaats in van het heilgdom, in het Heilige der Heilige. Zij was een zichtbaar teken van Gods wonen onder Zijn volk. Dat kon alleen door verzoening, waarvan het gouden verzoendeksel sprak, dat door de Hogepriester éénmaal per jaar, op de grote verzoendag, zevenmaal besprengd werd met het bloed van de geslachte bok. Daarom was er gemeenschap tussen God en een schuldig volk. „Aldaar zal Ik met u spreken van boven het verzoendeksel.”

Zo ging er van de plaats der ark een ontroerende spraak uit van Gods recht! Want het voorhangsel vóór het Heilige der Heilige was een bewijs, dat er zonder verzoening GEEN toenadering tot God was. Daarvan sprak ook het feit, dat Gods heilige wet in de ark lag.

Wie kan bestaan voor Zijn heilige Majesteit. Was de dood van Uzza, toen David de ark wilde brengen naar Jeruzalem, niet een ontroerend bewijs van Gods gericht vanwege Uzza's onbedachtzaamheid, toen hij de ark vastgreep bij het struikelen van de runderen? Ja, was het gericht Gods niet ontzaggevend zwaar, toen vóór de opvoering der ark de inwoners van Beth-Semes in de ark zagen en daarom er 50.000 van het volk gedood werden door het oordeel Gods?

Maar er ging ook een rijke spraak uit van Gods heil! Want was toch toenadering en gemeenschap mogelijk en wel, doordat de Hogepriester in het Heilige der Heilige inging op de grote verzoendag met het bloed der verzoening en de ark met dat bloed zeven maal besprengde. Na Zijn dienst der verzoening verliet hij het heilgdom en zegende dan het volk met de hogepriesterlijke zegen.

Ook de kruik met manna en de staf van Aäron, die gebloeid had, spraken van de zorg des Heeren tijdens de woestijnreis en van de levensgenade en bloei.

Dit alles was echter „schaduwdienst”. Na de grote verzoendag was het Heilige der Heilige weer dicht. Elke hogepriester werd weer opgevolgd na zijn sterven door een andere. Aäron door zijn zonen.

Al de schaduwen wezen heen naar de komst van Christus, Die met éne offerande in eeuwigheid Zijn volk heeft geheiligd. En in Zijn offerande is het RECHT Gods volkomen verheerlijkt, zodat nu Gods GENADE rijk en overvloedig kan worden geschonken in Zijn heil!

Het voorhangsel is gescheurd en nu het heilgdom geopend voor een schuldig en doemwaardig volk, dat naar eeuwig recht de eeuwige dood verdiend heeft en dit in verootmoediging leert erkennen. Zo is genade in „recht” verheerlijkt. „Sion zal door recht verlost worden.” En vanuit die aangebrachte verzoening vloeien de ZEGENINGEN van het genadeverbond uit voor een armgemaakt volk.

Maar nu de schaduwdienst is vervuld en het hemels heilgdom is geopend voor arme verloren zondaren, waar is nu de plaats, waar God Zijn heil wil schenken en waar Zijn dienst wordt onderhouden? Aan alle plaatsen, waar de Heere Zijns Naams gedachtenis wil stichten, waar Hij Zijn kerk tot openbaring brengt, Zijn Woord en sacramenten gegeven heeft. De kenmerken van de ware kerk zijn: de zuivere prediking, de zuivere bediening van de sacramenten en de handhaving van de tucht.

De zuivere PREDIKING. Dat is de zuivere verkondiging van wet en Evangelie, van dood en leven, van vloek en zegen, van recht en genade. Om het zuivere Woord Gods te kennen is ook nodig een meest zuivere vertaling, die de kerk nog altijd mag bezitten in de Statenvertaling, welke nog niet is vervangen kunnen worden door een nog zuiverde vertaling, welke van het aroma van de zin en mening van de Heilige Geest is doortrokken.

Ook de eredienst van de kerk moet geheel aangepast zijn aan Gods Woord. Zij moet het ken-

merk dragen van grote eenvoud en de prediking moet centraal staan, zoals dit door de Reformatie weer helder werd gesteld, tegenover Rome, die haar „mis” centraal stelt. En tot haar liturgie behoort het zingen der gemeente uit de rijke psalmbundel, die alleen, omdat deze is een berijming van de inhoud van het GEINSPIREERDE Woord des Heeren. Dit kunnen we niet zeggen van de inhoud der gezangen, al zijn er kostelijke gezangen bij.

Waar nu de zuivere prediking wordt gebracht en de ware dienst des Heeren wordt onderhouden, belooft de Heere Zijn heil in de weg der waarachtige bekering te schenken!

Maar wanneer wordt afgeweken van de ware dienst des Heeren, zal God komen met Zijn heilig ongenoegen, met Zijn gerichten.

„Dan zal Ik hen, die dwaas en wreev'lig overtreên,

Bezoeken met de roe en bitt're tegenheên.”

We zien dit bij de WEGVOERING van de ark, die terecht kwam in de handen van de Filistijnen en door hen geplaatst werd in de afgodstempel.... naast dagon! Welk een zwaar oordeel Gods.

Het was één van de donkerste bladzijden in de geschiedenis van het bondsvolk Israël, ten tijde van de richters, toen de ark genomen werd. We zien in die tijd het diep verval van Gods kerk. Eli was een kind des Heeren, maar levend bij een verachtend geestelijk leven, slap in zijn optreden tegenover zijn beide zoons, Hofni en Pinehas. En welk een goddeloos leven leidden deze priesters!

En hoe groot was de verblinding en verdwazing van het volk. Dat kwam uit, toen het in de strijd tegen de Filistijnen Gods ark meenam in het leger, denkende, dat het zo God Zelf mee had. Het geloofde niet in God, maar in de.... ark! Men hield het teken voor de betekende zaak zelf. Want de ark was toch slechts teken van de tegenwoordigheid des Heeren onder Zijn volk.

God's heilige ark.... naast dagon! Welk een smaad voor Israël's God. Maar wie ging die smaad ter harte? We lezen zelfs, dat later de ark niet gezocht werd onder Saul's regering.

We zijn de dagen van de grote afval ingegaan. Nederland heeft God en Zijn dienst verlaten.

Het zinkt al dieper weg in de uitleving van zonde en de ongerechtigheid. „Noch God, noch meester” is de leus van ons volk. Het keert terug tot het oude heidendom als nieuw heidendom, zogenaamd „beschaafder”, maar in de praktijk: geraffineerder goddeloos.

En hoe staat het met de kerken, met de gezinnen en met de christelijke scholen? Een „nieuw Evangelie”, dat aangepast is aan de smaak van de mens, die van geen schuld en oordeel, van geen wet en straf wil weten, want: God is toch liefde? Jezus is toch voor ons allemaal gekomen? En de veruitwendiging van het godsdienstig leven neemt hand over hand toe. Men houdt het teken voor de betekende zaak zelf. Als men maar gedoopt is, trouw de kerk bezoekt, ijvert voor de dingen van Gods koninkrijk, getrouw het heilig Avondmaal gebruikt, dan mag men geloven Gods kind te zijn. Nu is het teken en zegel van onze doop, Gods belofte, ongetwijfeld van grote betekenis en waarde. Want de drieënige God betuigt, wie Hij wil zijn voor ons en onze kinderen. Zo stelt de doop ook onze grote verantwoordelijkheid. Maar, Gods verzegelde beloften moeten toch persoonlijk DEELACHTIG GEMAAKT worden door de Heilige Geest, door het wonder der levendmaking. Daardoor alleen komt men tot de inwilliging van het Verbond.

Hoe wordt ook het onfeilbaar gezag van Gods Woord al meer losgelaten en zo wordt de Bijbel een menselijk boek. Het heil van zondaren wordt gezien als verlossing uit sociale ellende en nood. Het eucumenisch streven bedoelt een samengaan van waarheid en leugen. De grenzen, die 's Heeren Woord stelt tussen kerk en wereld, zoals ook de doop die aangeeft, namelijk, dat de gedoopte kinderen onderscheiden moeten worden van de kinderen der ongelovigen, dus duidelijk een afzondering van de wereld ook inhoudt, worden al meer losgelaten. Dat komt uit in de levensstijl en levensopenbaring, naar de moderne normen en opvattingen hierover en die via de moderne communicatiemediën worden gepropagandeerd.

Dit alles oefent zijn enorme schadelijke en verderfelijke invloed uit op de gezinnen en op onze scholen, vooral de hogere scholen, zodat het on-

derwijs al meer lijnrecht ingaat tegen de opvoeding van dié ouders, die hun kinderen wensen bij te brengen de onveranderlijke beginnelen van Schrift en Belijdenis. We zien ook al meer de scholen komen onder de beheersing van de staat. Is het niet typerend, dat de schooljaren steeds langer worden, nu al tot 16 jaar en mogelijk straks vanaf het vierde jaar? Worden daardoor de kinderen niet steeds meer onttrokken aan de tijd, welke de ouders hebben voor hun opvoeding?

En om nog één droeve tendens te noemen, een gezin met veel kinderen, meer dan twee of drie, wordt gezien als een a-sociaal gezin.

Zeker, er wordt getuigd tegen het toenemend verval, maar waar blijft het éénparig appél van de kerken van zuiver gereformeerd belijden?

En Gods volk? Beleeft het de oprechte smart over het verval? zoals Jeremia uitriep: „Och, dat mijn hoofd water ware en mijn oog een springader van tranen, zo zou ik dag en nacht bewenen de verslagenen van de dochter mijns volks”. (Jer. 9:1).

Dát openbaarde de vrouw van Pinehas, toen zij stervende uitriep bij de geboorte van haar kind, dat „Ikaboth” moest genoemd worden: „de eer is gevankelijk weggevoerd uit Israël, want de ark Gods is genomen.”

„Gericht en heil.”

Ja, Gods gerichten gaan over de aarde, over Nederland, over de kerken! Het oordeel gaat van het huis Gods uit, zo zegt Gods Woord.

Is er dan geen verwachting meer? O ja, maar dan in de weg van het: „wanneer Mijn volk zich schuldig kent, zal Ik aan Mijn Verbond denken.” Er zal een overblijfsel blijven naar de verkiezing der genade. En dat overblijfsel zal het leren, dat het nooit zelf voor Gods eer zal kunnen zorgen, maar dat God Zelf zorgt voor Zijn eer.

Dit bleek bij de ark in dagon's tempel. Werd zij geplaatst naast dagon, de volgende dag zagen de Filistijnen, dat dagon gevallen was en wel... vóór de ark! Dit was Goddelijk ingrijpen. Een machtige sprake van Zijn overwinnende kracht, profetie van Christus' overwinning na Zijn diepe vernedering.

Gelukkig een mens, bij wie „de dagon” van het eigengerechtigde „ik” mag vallen vóór God, in verslagenheid des harten bij een ootmoedig buigen voor die God. Heeft dit in úw leven mogen plaats hebben? Smeken we erom. Dan moet de duivel het verliezen en er zal blijdschap in de hemel zijn over één zondaar, die zich bekeert. Toch geeft de duivel het niet zo gauw op of liever: hij laat het hierbij niet zitten. Want de Filistijnen zetten hun dagon weer op zijn plaats. Hetzelfde zien we na de gezegende Reformatietijd, na de Dordtse Synode 1618-1619. Werden toen de remonstranten uit het land gezet, ze zijn weer teruggekeerd en hun dwaalleer heeft weer veld gewonnen in kerken, gezinnen en scholen. Ook in het persoonlijk leven der genade van Gods kinderen doet het eigen „ik”, het vlees, de verdorven natuur zich van genade gelden en begint het afhankelijke tere leven te wijken, wat de beoefening ervan betreft.

Toch zal het laatste woord niet aan de duivel zijn, maar aan God! Dat zien we in dagon's tempel en in de TERUGKEER van de ark. En beide weer als profetie van de uiteindelijke overwinning van Christus over al Zijn vijanden.

Nadat de Filistijnen dagon weer op zijn plaats hadden gezet, moesten zij tot hun verbazing en schrik de volgende morgen zien, dat niettegenstaande dagon's beeld of romp nog was blijven staan, zijn hoofd was afgehouden en de psalmen zijner handen. Betekende dit niet, dat nu Filistea in haar leiding was gebroken en haar macht ontnomen? En daarna Zijn God's gerichten gegaan over haar steden, die met een ernstige epidemie werden geslagen. Toen hebben de Filistijnen daarin sterke aanleiding gevonden om zo gauw mogelijk de ark terug te zenden naar Israël. En zo werd zij op een nieuwe wagen, getrokken door twee zogende koeien, met het kofertje bevattende hun schuldoffer, weggezonden. Duidelijk bleek Gods albesturende Hand.

Zo bracht God's arm heil aan en was de ark weer in Israël teruggekeerd. Wel heeft het nog ruim 20 jaar geduurd eer zij in Jeruzalem kwam, blijkens I Sam. 7:2, vanwege het vergrijp van Uzza aan de ark, maar toen heeft David haar opgevoerd uit het huis van Obed-Edom en haar geplaatst in de tent, welke hij voor de ark had

opgericht. En we weten op welk een wijze David dit heeft gedaan, namelijk in oprechte ootmoedige gestalte, maar hoe hij ook door zijn eigen vrouw, Michal, werd bespot en veracht.

Rijk was het heil, dat God schonk.

„Gericht en heil”.

Zo zal ook de gang van God's kerk zijn in het laatst der dagen.

Johannes zag dit profetisch op Patmos bij de openbaring, die hij kreeg van Christus.

De voorbereiding der Kerk zal gaan door de GERICHTEEN heen.

Hij zag, dat eerst het beest, uit de zee opkomend, een dodelijke wond kreeg, maar dat het daarna weer van zijn wond hersteld werd en dat toen de mond van dat beest grote lastering sprak, ja, dat heel de wereld het beest aanbad. Het kreeg grote macht en het werd verenigd met het beest, dat uit de aarde opkwam en dat twee hoornen had als van een lam, maar sprak als de draak. Alzo: wereld en valse profetie verenigd om de laatste aanval te doen op Christus' Kerk en Sion. En die aanval zal ontzagelijk hevig zijn. Het beest verleidt de mensen door zijn „tekenen” en voor het beest zal een beeld gemaakt worden en dat aan allen, die het beeld aanbidden, een merkteken zal gegeven worden aan hun rechterhand of aan hun voorhoofd. En dan zullen zij, die dat merkteken niet dragen, niet meer kunnen kopen of verkopen. Dat zijn dus Gods kinderen, die „de getrouwigheden Davids mogen bewaren”. Zij zullen totaal geboycot worden. Ja, de verdrukking zal zó zwaar worden, dat, zo die dagen niet zouden verkort worden om der uitverkorenen' wil, geen vlees zal behouden worden. Matth. 24:22.

Maar door de gerichten gelouterd en geheilgd, zal de kerke Gods eens delen in de eeuwige overwinning van Christus. Dan zal het beest worden geworpen in de poel van vuur en sulver, wanneer Christus wederkomt op de wolken des hemels. En met de duivel ook alle werkers der ongerechtigheid. En daartoe behoren ook degenen, die voor de uitleving van het zondekwaad bewaard zijn, maar die toch niet kunnen ingaan vanwege hun ongelof, ja, die als kinderen des Koninkrijks zullen buitengeworpen worden, omdat zij niet gewild hebben, dat Christus Koning over hen zou zijn.

Dan zullen echter de rechtvaardigen ingaan door de poorten, gedekt achter het bloed van het Lam, beërven het eeuwige heil, voor hen bereid in ongestoorde zaligheid!

„Gericht en heil”. Ja, daarvan hebben zij iets mogen leren op aarde. Naar recht: de eeuwige dood verdiend. Maar o, wonder van vrije genade: uit genade delend in het heil, door Christus verworven en door Zijn Woord en Geest geschonken. Zij hebben het mogen leren: aan Gods gerechtigheid moet genoeg gedaan worden. En wie zal dit kunnen? Door zichzelf? Door een ander bloot schepsel? Alles te kort en onmogelijk. En toch door een Ander, maar door zulk een Ander: Die en waarachtig mens moest zijn en tevens waarachtig God! Die alleen kan genade... in recht verheerlijken. En Hij heeft dat gedaan. Het is Sion's betalende Borg.

En dat is door de Geest des geloofs, Die het geloof in het hart werkt door het Evangelie, maar het ook versterkt, dat zij gebracht worden tot dié volkomen Middelaar en Borg en als doodarmen en schuldigen, ja, als doemwaardigen in zichzelf, Hem als de enige grond der zaligheid leren kennen en door de Geest der aanneming Hem mogen omhelzen. En wat zullen zij dan gaan belijden? Wel, naar een berijming van onze Heidelbergse Katechismus:

„k Ben tot alle kwaad genegen,
Maar ik heb genâ verkregen.

Zonder enig goeds van mij
Sprak mij God voor eeuwig vrij.
Christus' heil is mij geschonken,
O, dat doet mijn hart ontvonken.
Zijne heiligheid is mijn,
Daarom zal ik zalig zijn.”

Zo zal Gods kind met de dichter van psalm 85 mogen instemmen en meezingen:

„Dan wordt genâ van waarheid blij ontmoet,
De vrede met een kus van 't recht begroet.”

Toespraak Ds. J. Tamminga GEHOUDEN IN ZWOLLE

Broeders en Zusters

Ik was hier echt niet gekomen om te spreken

vanmiddag of vandaag, alleen maar om te luisteren. Maar de voorzitter vroeg mij of ik ook niet een paar woorden wilde zeggen. Nu sta ik hier natuurlijk niet namens onze kerken aan de overzijde van de oceaan. Ik sta hier persoonlijk, nou ja, als iemand die met zijn vrouw een reisje maakt en die de oude gemeenten gaat bezoeken, die hij heeft mogen dienen hier, en tegelijk zijn familie gaat bezoeken. Het kan ouderen in ons midden bekend zijn, dat ik door Gods genade, 20 jaar de Chr. Geref. Kerken in Holland heb mogen dienen, en dat ik daarna naar de overkant gegaan ben, in Canada eerst 9 jaar twee gemeenten gediend heb, daarna 12 jaar in Grand Rapids, de plaats waar ik nu nog woon, en waar ik dan nu 2 jaar geëmeriteerd ben. Dat emeritaat betekent niet, dat ik nu bezig ben niets te doen, of bij mijn vrouw wat in de keuken te zitten. Maar dat betekent, dat ik nog erg druk ben, gezien ons kerkelijk leven daar. U zult kunnen verstaan dat de problemen en de zaken die ons aan de overkant bezighouden, in elk geval in menig opzicht van een andere aard zijn dan de problemen die U hebt. U zult ook kunnen begrijpen, omdat ik al meer dan 23 jaar uit de Chr. Geref. Kerken ben als predikant en daar zo lang aan de overkant gediend heb, dat ik niet meer ten volle op de hoogte ben van, laat ik zeggen wat er bezig is te gaan en te worden in heel het kerkelijk leven hier. Al staat er ook tegenover, laat ik dat ook mogen zeggen, dat ik niet een vreemdeling ben, omdat ik zoveel mogelijk op de hoogte probeer te blijven, door te lezen, ik zou bijna durven zeggen, wat los en vast is, en daardoor weet ik toch ook weer wel wat er gaande is. Nu is het zo, dat wij aan de overkant natuurlijk ook wel iets te doen hebben met wat U hier bezig houdt, met wat wij zouden kunnen noemen, het verval van de Kerk. Denkt u heus niet dat b.v. in onze gemeenten in Canada en in Amerika alles rozegleur en maneschijn is. Denkt U heus niet dat daar een rijk geestelijk leven naar alle kanten gevonden wordt. Dat is niet waar. We hebben daar evenzeer de zaken te benadrukken, zoals we dat hier ook zullen moeten doen.

Alleen, en dat geloof ik, mag ik toch wel zeggen, Uw Ds. Blom die verschillende malen wel bij ons in Amerika en Canada is geweest en die wij ook in ons eigen huis wel hebben gehad, weet dat een beetje beter dan menig ander. Wij hebben niet, wat wij hier zo ontmoeten en wat mij steeds natuurlijk weer treft, wanneer ik voor enkele weken hier in Holland ben, wat wij dan noemen de polarisatie, het min of meer uit elkander gaan groeien, dat kennen wij, dat durf ik wel te zeggen, niet. Er zitten hier op dit ogenblik, ik weet niet precies waar ze zitten, dat doet niet ter zake, maar daar zitten hier op dit ogenblik onder mijn gehoor wel een paar uit één onzer gemeenten in Canada, dus zij kunnen mij precies controleren wat ik zeg, en wat ik zo over het leven daar meedeel. Dan weten zij ook best dat ik hier in de waarheid spreek. De polarisatie, het uit elkander groeien in die zin, kennen wij niet. Wat wij noemen, vooral bij de predikanten, wij hebben er uiteraard maar weinige, we hebben er maar zeven, helaas veel te weinig, en wij proberen er steeds te krijgen, we hebben ook drie studenten. Maar wij proberen ook door beroepingswerk uit Nederland wat weg te trekken. U mag dat nu mooi vinden of niet, het gebeurt in elk geval en ik hoop dat deze of gene nog mag komen. Dit is toch de zaak die wij benadrukken, en in Canada en in Amerika en in dat opzicht merk ik dat ik hier, broeders en zusters mag ik wel zeggen, sta te midden van een groep van mensen, broeders en zusters noem ik ze van heler harte, met heel mijn ziel, waar wij ons thuis gevoelen en die zich ook in menig opzicht thuis zouden gevoelen in de gemeenten die wij aan de overkant hebben.

Omdat, en dat mag ik toch zeggen ook zelfs bij onze jonge predikanten, dat nog gevonden wordt, dat men daar gaat prediken en steeds gaat beklemtonen en de noodzakelijkheid daarvan laat gevoelen, dat alleen maar een arme zondaar, rijk gemaakt zal kunnen worden en ook moeten worden natuurlijk, door de Christus en dat die twee alleen maar bij elkander behoren, dat er van geen rijkdom sprake zal kunnen zijn en van geen leven sprake zal kunnen zijn, dan alleen door de armoede en de kennis daarvan en door de dood, en de kennis van die dood, nl. door het werk van de Heilige Geest. Vandaar mag ik zeggen is het mij in die zin toch nog een vreugde dat ik heden de gelegenheid ontvang om in Uw midden

een paar woorden te zeggen en daarbij uit te laten komen, dat ik mij heus geen vreemdeling voel te midden van U, maar dat ik mij volkomen op mijn plaats gevoel, zoals de ouderen in ons midden wel zullen begrijpen, en van mij ook heel goed weten. Ik heb nooit anders gekend, nooit anders gepreikt, ook als ik hier in Holland was en ik preekte en ik doe het elke zondag en heb nooit een andere boodschap gebracht, dan die ik nu nog steeds bezig ben te brengen en die ik door genade meegeleerd heb, en nu spreek ik over de middelen die de Heere heeft willen gebruiken, aan de voeten van de onder ons nog altijd zo bekende Prof. Wisse, Prof. v. d. Schuit, oude de Bruin en Prof. Lengkeek en Prof. v. d. Meiden en dergelijke mannen. Dat zijn toch de mannen geweest met wie ik opgetrokken heb en aan wier voeten ik gezeten heb en die door Gods genade het middel in de hand des Heeren geweest zijn, om ons te leiden zodat wij prediken, zoals wij dat doen. Ik hoop en ik bid, broeders en zusters, ik wil het zo kort mogelijk maken, ik zou bij wijze van spreken makkelijk een half uur zo uit de volheid van mijn hart kunnen spreken en ik zou dat graag willen doen, maar ik mag dit niet, de tijd is kort en we hebben vaak nog hele reizen te ondernemen vandaag. Ik hoop en ik bid dat de Heere rijkelijk door Zijn Geest in het midden van de gemeenten en van de kerken mag arbeiden. Laten wij altijd dit mogen weten dat bij alle verval en alle achteruitgang, altijd God Dezelfde blijft. Ik heb wel eens gezegd, kortgeleden nog in een van de gemeenten, ik hoop en ik bid dat de Heere veel armmakende genade mag geven. En toen hebben de mensen mij met een paar ogen aangezien of ze het in Keulen hoorden donderen. Voor mij het grootste bewijs dat die mensen niet eens begrepen wat ik bedoelde. Alsof ik niet zou bedoelen de rijke Christus, maar daar moet voor die rijke Christus plaats zijn en daar moet plaats gemaakt worden en die kan er alleen maar zijn in een arm zondarshart. Vandaar eerst de genade waardoor we arm worden gemaakt, opdat in die weg de rijkdom van de Heere Jezus worde gekend en in die weg Zijn naam geprezen.

En dan geve God dat ook in onze kerken hier in het vaderland. Ik zeg altijd nog onze kerken, U neemt mij dat niet kwalijk, dat zit me eigenlijk nog in het bloed. Ik heb 20 jaar de kerken gediend met alle liefde en met de gaven en de krachten, voor zoverre ik die heb. Ze zijn me nog altijd lief, ze zullen me lief blijven tot aan mijn doodsnijs toe en ik hoop nog wel eens weer in Uw midden te zijn als God me het leven wil geven en als het mijn vrouw en mij samen nog weer vergund mag worden de reis vanuit Amerika naar Nederland te mogen maken.

Ik dank U voorzitter van harte.
Gods zegen u toegewenst.

Samenvatting van het slotwoord, gesproken op de ontmoetingsdag van Vrienden van „Bewaar het Pand”, te Zwolle:

door Ds. H. C. v. d. Ent.

Geliefde Vrienden,

Heilige verontrusting!

Psalm 42:6a:

„Wat buigt gij u neder, o mijne ziel,
en zijt onrustig in mij? Hoop op
God...”

Verontrusting, is een woord dat het in deze tijd bijzonder doet. Verontrusting is er in de wereld. Je kunt daar kennis van nemen via de moderne communicatiemiddelen. Volken staan tegen elkaar op, groeien zij met elkaar in konflikt, de één staat de ander naar het leven.

Iedereen neemt dit waar. Iedereen roept: ach en wee. Iedereen vraagt zich af: Is daar nu werkelijk niets tegen te doen? Hoe zou men op deze wereld met elkaar niet in vrede kunnen leven? Het moet toch kunnen!

Daarom komen de kopstukken samen. Zij konfereren met elkaar. De problemen van de wereld

worden diepgaand besproken. Doch het resultaat is niet van dien aard, dat het paradijs op aarde in het verschiet komt. Het tegendeel is veeleer waar. De ene grote stoot de andere van de troon. De een wijst de ander aan, als de oorzaak van de verontrusting, die er is en blijft. Doch men komt niet verder. Ondanks de roep, dat men toch vorderingen maakt op weg naar de heilzaamheid hier beneden, gaat men veeleer achteruit.

De oorzaak is, dat men God kwijt is. Daar wil men niet voor buigen. Voor Hem wil men zichzelf niet verloochenen. Vandaar de zelfhandhaving van de mens, tot in de dood toe.

Zo is het in de wereld, in het groot. Zo is het in ons land. Zo is het in de gezinnen. Zo is het in elk mensenleven in het klein. Wie over deze dingen na kan denken, kan niet anders, dan er „amen” op zeggen.

Verontrusting in de wereld.

Verontrusting in de kerken!

De kerken zijn in zekere zin, ook in dit opzicht wereldgelijkvormig.

Neen, ik denk nog niet dadelijk aan onze eigen kerken. Ook daar is verontrusting, maar ik wil toch eerst even mijn blik laten gaan over het brede kerkelijke vlak. Je komt de verontrusting tegen in de Roomse kerk. We weiden daar niet over uit. Iedereen, die met z'n tijd meeleeft, kan er kennis van nemen. Verontrusting is er ook in de Ned. Herv. Kerken. Men trekt daar onder één dak en onder één naam, gescheiden naast elkaar en strijdend tegen elkaar op. En zo zal het wel blijven, doch van een rustig kerkelijk leven kan men in geen enkel opzicht spreken.

Dan komen de Gereformeerde kerken binnen ons gezichtsveld. De afscheiding, die de vrijgemaakte kerken heeft doen ontstaan naar art. 31 K.O., is al door een volgende afscheiding gevolgd en nog is het einde niet, daar men ook nu weer elkander toe gaat roepen: Verlaat tijdig het zinkende schip van de Gereformeerde kerken, dat onder leiding van haar kapiteins o.a. Kuitert en Wiersinga, naar de ondergang gaat.

We gaan maar niet verder met nog meer kerken te noemen. Want ook in de kleinere groepen is het niet al goud wat er blinkt. Wie wel eens door de mazen heen heeft leren zien, weet dat in „elk kerkelijk gezin” wel eens wat gebeurt, net zoals dit met „elk burgerlijk gezin” het geval is.

Wij zeggen al deze dingen niet om een „rookgordijn” te leggen, rondom de zaken, die in onze eigen kerken verontrusting geven. Daar is uiteindelijk niemand mee gediend.

U zult het daarom wel in de dagbladen kunnen lezen, dat wij als verontruste Christelijke Gereformeerden zijn samengekomen te Zwolle, om het niet onder stoelen of banken te steken, dat we beducht zijn voor de koers die ons kerkelijk leven vaart.

En niet alleen wij zijn dat, die aangeduid worden als de „rechttervleugel” van onze kerken, maar ter anderer zijde vindt men deze beduchtheid even goed.

En hoe komt het nu, dat we elkander niet meer kunnen vinden? Hoe komt het dat we steeds verder uit elkaar dreigen te groeien, zonder dat iemand dit eigenlijk wil? Hoe komt het, dat er een Schooldag en een „Bewaar het Pand-dag” is, die beiden hun eigen publiek beginnen te trekken?

Als iedereen over al deze vragen zijn mening zeggen moest, zouden de antwoorden vele zijn. De één zou zeggen: Het komt door de Nieuwe vertaling. De ander noemt er de nieuwe berijming bij. Een derde draagt de nieuwe liturgie nog aan. Een vierde zegt: Vergeet ook de nieuwe formulieren niet. En ga zo maar door.

Ik geloof inderdaad dat al deze genoemde en niet genoemde zaken, oorzaken zijn, waaruit in ons kerkelijk leven heel veel verontrusting is voortgekomen. Ik geloof ook dat we nog niet aan het einde zijn van de dingen, die al zoveel onrust te weeg hebben gebracht. De a.s. G. Syn, zal het nodige ons daar wel weer van te zien geven. Ik kan ten deze alleen maar zeggen, bidden: Heere, ontferm U over onze kerken, die in een bergafwaartse beweging zich bevinden.

En toch vraag ik u, geliefden, is de onrust die mijn en uw hart vervult, een „heilige” onrust? Of zijn we alleen maar verontrust, omdat, nu ja, iedereen dit zo ongeveer is? En dan moet ik zeggen, dat ik dit omtrent velen vrees. Als ik over „velen” spreek, moet iedereen zich maar afvragen: Behoor ik daar mogelijk ook bij? Want dit gevaar is lang niet denkbeeldig. Aan een zodanige

„verontrusting” zit een groot gevaar verbonden, namelijk, dat ik er God niet mee behagen kan, omdat ik aan de oorzaak van alle onrust voorbij ga.

En wat is dan wel de oorzaak van alle onrust? De oorzaak van alle onrust is, dat we te samen God kwijt zijn. Dat de „vernieuwing des harten” gemist wordt. Daar had de dichter van Psalm 42 het mee te stellen. „Wat buigt gij u neder, o mijne ziel, en zijt onrustig in mij?” De dichter was een man, die God kende. Doch de Heere had Zijn aangezicht voor hem verborgen. Dit maakte hem heilig ongerust. Hij roept als 't ware zichzelf tot verantwoording, zeggende: Wat buigt gij u neder, o mijne ziel, waarom zijt gij onrustig in mij? Wat is daar toch wel de oorzaak van? Uitwendig kunnen die vele geweest zijn, maar inwendig nog meer. Zou de oorzaak niet geweest zijn, dat de dichter de Heere verlaten had? Hij was een man met een dwaalziek hart, tot hinken en tot zinken ieder ogenblik gereed. En als je zulk een hart hebt, dan ben je dadelijk van het pad af, dan ga je dwalen als een schaap in het rond, dat onbedacht zijn Herder heeft verloren. Daar heeft de wereld geen last van. Daar heeft een uitwendig Godsdienstig mens ook geen last van. Want die heeft tenslotte aan z'n godsdienst genoeg. Hetzij het een lichte of een zware godsdienst is. Men kan daar dan elkander nog mee om de oren slaan ook, doch men mist nimmer in der waarheid God. Men kan het, als het er op aan komt, altijd nog zonder Hem stellen. Men is dan verontrust over allerhande dingen, waarover wij ook verontrust zijn, doch men is nimmer verontrust over de vraag: Hoe kom ik weer met God in gemeenschap?

Dat worden alleen diegenen aan wie God Zich geopenbaard heeft en die er nu achter komen, dat ze door eigen schuld, zo vaak het vriendelijk aangezicht des Heeren moeten missen. Daar worden zij onrustig onder. Heilig onrustig!

En zijn wij dat nu? Zijn wij zo verontrust? Want alleen een zodanige verontrusting kan God behagen, daar ze door God Zelf gewerkt wordt. En waarom werkt God dit nu? Waarom zorgt Hij er voor, dat Zijn volk weer heilig verlegen wordt om God? Omdat God Zelf van dat volk niet af kan. Hij heeft ze lief met een eeuwige liefde. En daarom trekt Hij ze iedere keer weer met koorden van liefde en met touwen van eeuwige goedertierenheid, zodat ze, na alle af- en omzwervingen, steeds weer onrustig worden en gaan vragen naar God. De gehele wereld kan hen dan niet gerust stellen. Alle dominees kunnen het ook niet. God moet het Zelf doen. Door God wordt daarom ook het geloof gewerkt in het hart, dat zulk een om God verlegen ziel doet zeggen: Hoop op God. Men mag dan door het geloof gaan hopen op God, Die Zich door Woord en Geest aan hun hart heeft verklaard en geopenbaard. En dat is een God, Die niet liegen kan. Hij is een God waar men op aan kan. Waar men mee door het leven kan. Natuurlijk en ook geestelijk. Burgerlijk en ook kerkelijk. Het ware geloof brengt het verontruste gemoed tot rust. Als we dat geloof mochten beoefenen, en God geve dat, dan kunnen we rustig naar huis gaan. Dan hebben we onze rust gevonden in God, Die hemel en de aarde gemaakt heeft, Die trouwe houdt en eeuwig leeft en nooit laat varen de werken Zijner handen.

Den behoeven we niet bang te wezen, dat het met de Kerk misloopt. Want God houdt Zijn Kerk in stand.

Dan behoeven we niet bang te wezen, dat het met ons mis loopt. Want de Heere laat niet één van Zijn kinderen in de steek. Dan mogen de poorten der hel hun aanvallen op de kerk vermenigvuldigen, niemand zal één der Zijnen uit Zijn hand rukken.

In dat geloof kunnen we zingende huiswaarts keren, het kerkelijke leven weer ingaan:

Want:

God is mijn licht, mijn heil; wien zou ik vrezen?
Hij is de Heer, Die hulp verschaft in nood;
Mijn levenskracht, 'k heb niet vervaard te

wezen:

Hij is 't, Die mij beveiligd voor de dood.
Wanneer de macht der bozen sloeg aan 't woën,
En aanrukt', om zich met mijn vlees te voën,
Stiet zelf dit rot, dat mij benauwt en haat,
Den voet en viel; omdat het God verlaat
Zo ik niet had geloofd, dat in dit leven
Mijn ziel Gods gunst en hulp genieten zou.
Mijn God, waar was mijn hoop, mijn moed
gebleven?

Ik was vergaan in al mijn smart en rouw.
Wacht op de HEER' godvruchte schaar, houd
moed:

Hij is getrouw, de Bron van alle goed.
Zo daalt Zijn kracht op u in zwakheid neer.
Wacht dan, ja wacht, verlaat u op den HEER'.
Psalm 27 : 1, 7.

De generale synode

Eens in de drie jaren komen de kerken in generale synode bijeen. Dat is naar de kerkorde. Zie artikel 50. In de kerkelijke vergaderingen zullen geen andere dan kerkelijke zaken en die op kerkelijke wijze, behandeld worden. In meerdere vergadering behoort slechts datgene te worden behandeld, wat in de mindere niet kon worden afgedaan, of wat behoort tot de kerken van de meerdere vergadering in het algemeen. Zie artikel 30. We wijzen nog op artikel 31: Wanneer iemand zich erover beklaagt, dat hij door de uitspraak van een mindere vergadering verongelikt is, kan hij zich op een meerdere vergadering beroepen. Hetgeen bij meerderheid van stemmen uitgesproken wordt, zal voor vast en bondig worden gehouden, tenzij bewezen wordt, dat dit in strijd is met het Woord van God of met de artikelen, in deze generale synode vastgesteld, Zolang zij niet door een andere generale synode veranderd zijn.

Er is ons gevraagd, waarom niet al eens over de huidige synode in ons blad geschreven is. Mogelijk leeft deze vraag ook bij anderen. Daarom willen we er in dit artikel antwoord op geven. We hebben gelukkig steeds voldoende kopij voor ons blad. De medewerkers doen hun best. In vele gevallen gaat het om vervolgartikelen. Het is meermalen gebeurd, dat deze moesten worden onderbroken door artikelen met andere zaken, die de aandacht vroegen. Dat is uiteraard niet aanbevelenswaardig. Zoveel mogelijk moeten vervolgartikelen zonder onderbreking worden opgenomen. De lezers rekenen daar op en moeten niet teleurgesteld worden. Het komt echter voor, dat een andere zaak voor moet gaan. Dan moet een of ander vervolg-artikel overstaan tot het volgende nummer. Ten aanzien van de generale synode, hoe belangrijk op zichzelf ook, achten we een onderbreking niet juist en niet nodig. Onze lezerskring is er, dachten we, niet mee gediend om breed te vertellen, wat er allemaal aan de orde is. Iets anders is, dat er wel een korte samenvatting kan worden gegeven.

Het was voor afgevaardigden een hele opgave om alle stukken door te werken. We hebben daar uren aan besteed en waren pas door de vooraf toegezonden stukken heen zo tegen de aanvang van de synode. Onze tijd was door andere werkzaamheden enz. in beslag genomen. Ook daardoor was het niet mogelijk om in een vorig nummer van ons blad over de synode te schrijven.

Nu er deze keer wellicht wat ruimte in ons blad beschikbaar is en de synode al bijeen geweest is, willen we wel een en ander vermelden. We blijven bij het zakelijke. Onze persoonlijke indrukken hopen we te kunnen geven na de sluiting van de synode.

Maandag 26 augustus jl. was er 's avonds een bidstond in de Chr. Geref. kerk te Amsterdam-Nieuw-West, waarin de voorzitter van de vorige bidstond voorging. De volgende morgen kwam de synode in vergadering bijeen. De opening geschiedde door de voorzitter van de kerkeraad van de roepende kerk te Amsterdam-Nieuw-West.

De verkiezing van het moderamen vond plaats. Dat nam nogal enige tijd in beslag. Voorzitter werd Ds. J. H. Velema en scriba Ds. B. Bijleveld. Er werden nog twee moderamen-leden gekozen. Na de middagmaaltijd deed het moderamen mededeling van de commissies die gevormd waren, wie lid zouden zijn en wat elke commissie zou moeten voorbereiden. Daarna had de afhandeling plaats van enige zaken, die niet al te veel stof tot discussie of verschil van inzicht gaven.

In de avondvergadering van die eerste dag kregen de afgevaardigden van buitenlandse kerken het woord. Voor de verwante kerken in Canada en de States sprak Ds. Stehouwer. Reeds bij ons eerste bezoek aan Canada, nu ruim 9 jaar geleden, hebben we hem en zijn echtgenote meermalen ontmoet. Hij studeerde toen nog te Grand

Rapids. Inmiddels staat hij in zijn tweede gemeente, namelijk London. Bij ons laatste bezoek aan onze kinderen hebben we nog een middag in de pastorie van Ds. Stehouwer te Kamoka doorgebracht. Ook mochten we nog een keer voorgaan in London in de bediening van het woord. Ds. Stehouwer sprak een gevoelvol woord, dat onder grote stilte werd aangehoord. Het deed ons goed hem en zijn echtgenote weer te ontmoeten. Hij deelde nog mede, dat de naam van de Free and Old Chr. Reformed Churches op de op 8 augustus j.l. gehouden synode met grote meerderheid van stemmen gewijzigd is in de naam van Free Reformed Churches in N. A. Deze naam werd al gedragen door de gemeente te Clifton, waar nu Ds. van der Belt staat. Ongeveer 9 uur in de avond werd de eerste zitting gesloten. De volgende morgen was er eerst nog een korte openbare vergadering, maar al spoedig konden de commissies met haar werkzaamheden beginnen. De commissies moeten tijdig met haar werkzaamheden gereed zijn. Het ligt in de bedoeling, dat de generale synode D.V. dinsdag 17 september a.s. weer in plenaire zitting bijeenkomt. Dan wordt de behandeling van de agenda-punten voortgezet. De synode zal alle zaken afhandelen voor het einde van de september-maand.

Er staan naast vele vrij onbelangrijke zaken ook wel belangrijke op de agenda. We denken b.v. aan de zaken, die de richting van het kerkelijke leven raken. Zal deze synode voortgaan in de weg van haar voorgangsters door de invoering of toelating van allerlei nieuwigheden of zal ze een krachtig HALT uitroepen? Zal er een rechte bezinning zijn over de kerk? Zal men de samenwerking met de vrijgemaakten uitbreiden of de grote gevaren, die hier dreigen, onderkennen? Zo zijn er meer vragen te stellen. Zorgen zijn er te over.

De Heere gedenke Zijn Kerk. Het gaat uiteindelijk om het werk Gods in het hart. Dan wordt men een levend lid van de ene heilige algemene christelijke kerk. Dat wordt men niet en dat is men niet door het lidmaatschap van de zichtbare kerk, ook niet door het bekleden van een ambt in die kerk. Dat is alleen het werk van de Heilige Geest en dat vindt plaats naar het welbehagen Gods.

B.

HET EVANGELIE VAN CHRISTUS

12

Het redelijk en geestelijk denken is in de dingen van Gods Koninkrijk van grote betekenis, om de leer die naar de godzaligheid is te behouden. In afhankelijkheid van de Heere mocht Paulus de Galaten, die alleen maar dachten vanuit de mens, tot andere gedachten brengen, door de prediking van het Evangelie. Hij leerde hen denken vanuit de Godsgedachten, gedachten des vredes en niet des kwaads. De mens moet vanuit zijn vleeselijke denkwereld geleid worden in de gedachten van het Woord dat vlees geworden is, opdat wij een nieuw geestelijk leven zouden bekomen. Daarom is het lijden van Christus de Galaten aanschouwelijk voorgesteld als de enige grond der zaligheid. Onder de bedauwing van de Heilige Geest is deze prediking onder de Galaten velen tot zegen geweest. Daardoor zijn er velen tot het geloof in Jezus Christus gekomen, zodat er in die gewesten verschillende gemeenten gesticht werden tot vreugde van de apostel Paulus. En daar hadden deze gemeenten veel haat en smaad voor te dragen.

Maar nu is dat volk na het vertrek van Paulus, ineens van de vrije genadeleer van Christus afgeweken. En dat niet om weer geheel terug te keren tot het Jodendom of heidendom, vanwaar zij afkomstig waren, maar daar zo ongeveer tussenin. Het godsdienstig leven en denken van de mens mocht in geen geval verloren gaan. En of het nu werd, Christus en ik, of ik en Christus, deed niet ter zake, maar in geen geval mocht het wezen alleen Jezus Christus en Dien gekruist, want daar moest in het godsdienstige leven plaats zijn en blijven voor de gerechtigheid van de mens. Ook voor ons innerlijk leven is het van grote betekenis om daarop te letten. Onze eigengerechtigheid houdt ons nog meer van

Christus en Zijn gezegende offerande af dan onze ongerechtigheid. En daar wij er zo blind voor zijn hebben we het licht van de onderwijzingen van de Heilige Geest daarin zo nodig. En van daaruit is het dan mogelijk, door de kracht van de gekruiste Christus die wettische geest van onze eigengerechtigheid te kruisigen, daar die Hem in de bediening van Zijn genade zo tegenstaat. Paulus zag het Gode ontorende kwaad van de Galaten duidelijk in. Zij hadden de vrijheid die in Christus is verlaten en waren de weg van eigengerechtigheid ingeslagen. Dat deed hem met ontroering uitroepen: „O gij uitzinnige Galaten, wie heeft u betoverd dat gij der waarheid niet zoudt gehoorzaam zijn; dewelken Jezus Christus voor de ogen tevoren geschilderd is geweest, onder u gekruisigd zijnde?” Zeg toch, hoe kunt ge dat voor de Heere en voor uw geweten verantwoord, ge weet toch wel beter? U hebt immers de waarheid van Christus aangenomen om zo het teken en zegel van Zijn genade in de Heilige Doop te verkrijgen. En dan gaat de apostel nog dieper op de zaak in met deze tweede vraag: „Dit alleen wil ik van u leren: Hebt gij de Geest ontvangen uit de werken der wet, of uit de prediking des geloofs?” Hij die in de Naam van Jezus Christus een leraar van de Galaten is, gaat op de plaats van een leerling zitten. De Galaten kunnen uit de spraak van hun geweten niet ontkennen dat de Heere Paulus' prediking van het Evangelie bekroonde met Zijn Geest. Zij mochten vanuit die overtuiging het Evangelie aannemen als geschenk van de Heere, en velen van hen waren tot bekering gekomen. En dat kon toch niet aan de werken der wet toegeschreven worden, die u niet door mij, maar door anderen geleerd zijn, zegt Paulus dan.

Hier konden de Galaten niets tegen inbrengen en daardoor werd hun uitzinnigheid des te meer vastgesteld. En vandaar de vraag: „Zijt gij zo uitzinnig?” Ziet u dat alles over het hoofd? Durft u Gods ontfermende liefde waarmee Hij in het Evangelie van Jezus Christus tot u gekomen is, zo maar weg te drukken, alsof dat maar een kleinigheid is? „Daar gij met de Geest begonnen zijt, voleindigt gij nu met het vlees?”

Niets is erger dan het tegenstaan van de Heilige Geest, hierdoor komt een mens in een grote verwarring die een verschrikkelijke verharding ten gevolge moet hebben. Het is de aard van het geloof zich steeds meer te verdiepen in Gods volheerlijke heilsopenbaring vanuit de dierbaarheid van het Evangelie, maar zodra wij daarin vertragen, verslappen we in de oefeningen van het geloof, zodat het geestelijk leven er door verdord en verduisterd wordt, in het geestelijk kennen. Men zegt wel eens van dezulken, dat de scherpe puntjes er afgaan, wat ons dan doet worden „als een botte duif zonder hart.” Men staat er met zijn hart niet meer achter. De innerlijke beleving van het geloof dat door de liefde werkt wordt er in gemist. En eindelijk houdt men niet veel meer over dan een alledaagse rechtzinnigheid, waarin de vreze Gods gemist wordt, want de verborgen omgang met de Heere wordt daarin niet gevonden.

Wat onze ademtucht is voor het natuurlijke leven, is de Geest des Heeren voor het innerlijke geloofsleven. Want daardoor alleen kan de ziel ademen in de atmosfeer van vrije genade om innig en levendig werkzaam te zijn in de dingen des Heeren. „De Heere nu is de Geest; en daar waar de Geest des Heeren is aldaar is vrijheid.” De Geest van Christus die in en door Zijn offerande verkregen wordt in ons hart, werkt de beleving van de kinderlijke afhankelijkheid in gehoorzaamheid. Wij weten en bekennen daardoor alleen op een rechte wijze werkzaam te kunnen zijn in de dingen des Heeren. Maar zodra we door onze onbedachtzaamheid daarvan afwijken, komen we op het heilloze pad van wettische dienstbaarheid. En dan kunnen we ons wel met het voorgaande op de been houden, maar desniettemin brengt dat de dood in de pot. En dan gaan we steeds verder in die vormelijke godsdienst voort, zodat we de smaak van Gods zoete en zalige gemeenschap niet eens meer missen. En dat we dan daarin opgaan is te begrijpen, want daar kunnen we iets mee worden. De oude mens wordt er door gestreeld, terwijl de vreze des Heeren hierin niet geraadpleegd wordt. Maar om deze mensen nu wakker te schudden uit de slaap van deze godsdienstige zorgeloosheid, wijst hij hen op het komen tot de onberouwelijke keus, want er is toch een keerpunt gekomen in hun leven. Ze hebben er toch van

gesproken, dat de Geest des Heeren in hen werkte. Hun hart was toen toch vervuld met droefheid over de zonden, zodat het Evangelie van Christus hen dierbaar is geworden, want daarin was voor hen de openbaring van Gods vergevende liefde. En Paulus mocht hen daarin overnemen als geschenk van de Heere. Het is toch niet slechts een morgenwolk en als een vroegkomende dauw geweest, die henen gaat, om te voleindigen in het vlees. Nee, en neem het ter harte, zo mag het niet blijven. En als het zo blijft, dan zult ge met alles wat er aan u ten koste gelegd is, bedrogen uitkomen. En trek die lijn nu maar door, want het is nog de tijd der genade om tot inkeer te komen. (Galaten 3 : 1, 2).

Soest

R. Kok.

GA JE STUDEREN ?

Wanneer je je dit jaar voor het eerst laat inschrijven aan een van onze universiteiten of hogescholen zal dit op vele punten een grote verandering voor je betekenen. Je komt terecht in een omgeving waarin, als je de christelijke opvoeding die je genoten hebt, niet wilt verloochenen, veel kritiek op jou en je levenshouding zal worden uitgeoefend. Er zullen vragen op ethisch, maatschappelijk en kerkelijk terrein op je afkomen. En dan is het erg prettig als je deze problemen kunt bespreken met mede-studenten bij wie deze problemen ook leven.

Daarom willen we je attent maken op de Civitas Studiorum in Fundamento Reformato (C.S.F.R.) wat niet anders betekent dan Studentenvereniging op Gereformeerde Grondslag.

De C.S.F.R. heeft als grondslag de Heilige Schrift en aanvaardt als daarop gegrond de Drie Formulieren van Enigheid. Door een lidmaatschap van de C.S.F.R. kunt je dus de band met het „thuisfront” bewaren. Bovendien krijg je door contact met studenten van andere studierichtingen te zien dat er ook nog problemen buiten jouw vakgebied liggen.

Onze vereniging heeft ongeveer 300 leden die afkomstig zijn uit de rechtervleugel van de Gereformeerde Gezindte. Behoor je hierbij of wil je hierbij gaan behoren, neem dan contact met ons op.

Als C.S.F.R.-lid bezoek je een bijbelkring waar een gedeelte uit Gods Woord wordt besproken. Verder kun je kiezen uit kringen als bv. Institutiëkring, Nadere Reformatiekring, Medische Ethiekring, een kring die de verhouding natuurwetenschap en geloof bestudeert enz. Ook worden er lezingen van allerlei aard gehouden door leden en gastsprekers van buiten de C.S.F.R. Onze Civitas is een studievereniging waar binnen persoonlijke kontakten en gezelligheid erg belangrijk zijn.

Om dus in één zin ons streven samen te vatten: Als Civitas hopen we de gereformeerde beginselen te bestuderen en te bewaren.

Wil je meer weten over de C.S.F.R., vraag dan het eerstejaarsnummer van ons blad „De Civitate” aan en neem contact op met een van de onderstaande personen:

Voor **Amsterdam**: Erica Jobse, Uilenstede 19 k 13, Amstelveen, tel. 020 - 433203.

Voor **Delft**: Piet Westeneng, Hof van Delftlaan 30, Delft, tel. 015 - 122817.

Voor **Enschede**: Jan Scherpenzeel, Witbreuksweg 377-301, Enschede, tel. 05420 - 93659.

Voor **Groningen**: Erwin Smelt, Duindoornstraat 89 k 721, Groningen, tel. 050 - 773507.

Voor **Leiden**: Marjan van Kooten, Rotterdamseweg 127, Delft, tel. 015 - 123013.

Voor **Rotterdam**: Jan Freeke, Nigtevechtsestraat 9, Den Haag, tel. 070 - 334629.

Voor **Utrecht**: Koos van Ganswijk, Wevelaan 61, Utrecht.

Han Vogel, Kanaalweg 27, Utrecht.

Voor **Wageningen**: Jacora de Wit, Berkenlaan 46, Bennekom.

Voor de overige plaatsen ondergetekende: Leendert Terlouw, Waalstraat 83, Utrecht, tel. 030 - 884599 (landelijk propaganda-kommissaris).

DE PREDIKING VAN DE NADERE REFORMATIE

6

We zijn gekomen tot Hoofdstuk V van het proefschrift van Dr. Bienen: **Nadere bepaling van het theologisch-homiletisch probleem van de klassifikatiemethode binnen de prediking van de Nadere Reformatie.**

In de inleiding zegt Dr. Bienen, dat we er goed aan doen te bedenken, dat we met een algemene problematiek van de prediking bezig zijn. Het is het probleem of en zo ja, op welke wijze de beleving van het heil Gods in de prediking vertolkt moet worden. Hij noemt 7 componenten van de algemene preekproblematiek, die hij daarna beziet.

We nemen een en ander over uit wat Dr. Bienen hier zegt:

1. Relatie prediking en kultuurtendens.

Mede onder invloed van de heersende kul-

tuurttendens van haar dagen heeft de Nadere Reformatie zich opgesteld en ontplooid, ook in de prediking. Deze kultuurttendens was anthropocentrisch-individualistisch geaard. Ze stelde vooral de mens in het centrum van de belangstelling, de mens als geleerde en vrome, naar rede en gemoed, en kombineerde scholastiek en mystiek met elkaar. Zo is de Nadere Reformatie, gestuwd door de heersende kultuurttendens, gekomen tot een eigen vormgeving van de prediking en tot een met scholastieke methode benaderen en ontleden van de geestelijke zijde van het mensenleven, m.a.w. tot de klassifikatiemethode in haar prediking.

2. Relatie tekst en gemeente.

De Nadere Reformatie . . . heeft een weg aangewezen, die naar haar overtuiging de enige weg is, waarlangs God de zondaar brengt tot erkenning en aanvaarding van de waarachtigheid van Zijn spreken. Ze deed dit in haar klassifikatiemethode. Zo heeft de Nadere Reformatie als geen ander met het algemene en legitieme probleem van de preek als communicatief en dialogisch gebeuren tussen God, die spreekt en de gemeente, die hoort, geworsteld. Ze heeft er een eigen antwoord op geformuleerd, eigentijds en met de haar ter beschikking staande middelen. Dit antwoord heeft ze vervat in de vorm en hantering van de klassifikatiemethode in de prediking, waarin ze verdisconteerde de reacties en houdingen van de hoorders tegenover het Woord van God en de geklassificeerde werkingen van het kerugma Gods in de bekeerden en onbekeerden, respectievelijk positief en negatief, waar God in zijn vrijmacht de wedergeboorte en het nieuwe leven werkte en waar de mens in ongelooft en verharding het Woord der genade uit verschillende motieven afwees.

3. Relatie verkondiging en beleving.

Als derde component van de algemene problematiek van de prediking doet zich voor de verhouding van wat vaak genoemd wordt het voorwerpelijke, het objectieve en het onderwerpelijke, het subjektieve in de prediking. **I. Kievit** heeft een publikatie aan deze materie gewijd. (In een noot wordt deze genoemd: Voorwerpelijke onderwerpelijke prediking eis der Heilige Schrift.). Hij geeft de betekenis van de gebruikte woorden weer. Bij het **voorwerpelijke**, het objectieve gaat het er om wat voor ons voorwerp is of worden kan: wat voor ons treedt met eigen bestand en in dat bestand gekend moet worden; wat op en voor zichzelf is en niet in betrekking tot ons moet worden gezien. Bij het **onderwerpelijke**, het subjektieve, gaat het om het persoonlijke, het innerlijke: wat mij raakt, wat een plaats in mij inneemt en wat beslag op mij legt. **I. Kievit** verwerpt een alleen maar voorwerpelijke prediking, die ons de waarheid Gods voorlegt zonder leven en haar laat staan buiten de beleving van de kerk. Dan wordt de preek een betoog, een verhandeling, dood en geesteloos. Zo randt men het voorwerp van de prediking ten diepste aan, omdat dit zich altijd aanbiedt, ingewikkeld in het leven der kerk. In zo'n voorwerpelijke prediking houdt men historisch geloof voor zaligmakend en wordt niet gezegd, hoe Christus het eigendom van de zondaar wordt en hoe de Heilige Geest, wat van Christus is, in ons uitwerkt. Om dit wel en goed te doen, te kunnen doen, moet men inzicht hebben in de gereformeerde dogmatiek, met name in de ordo salutis. Ook de eenzijdig onderwerpelijke prediking gaat feil. Zij degradeert tot een gemoedelijk woordje en brengt slechts de menselijke ervaring, vaak gepaard met een vergeestelijking van de Heilige Schriften, die zo aan de ervaring en beleving worden aangepast. Deze prediking is volgens **I. Kievit** anthropologisch en voert af van Gods Woord. **I. Kievit** zelf voert het pleit voor de voorwerpelijke onderwerpelijke prediking, voor een synthese van voorwerpelelijk en onderwerpelelijk, die niet los van elkaar staan, niet een bepaald deel van de preek toegewezen krijgen, maar harmonisch verbonden en samengesteld zijn, waarbij echter het voorwerpelijke prioriteit heeft uit de aard der zaak.

Dr. Brienens zegt nog meer van wat ds. Kievit

schreef en vat dat aldus samen: **I. Kievit** staat dus op het standpunt, dat niet alleen de ontvouwing van het heil Gods in Jezus Christus in de verkondiging moet plaats vinden, maar dat evenzeer de beleving van dat heil door de werking van de Heilige Geest in de ziel in al haar toestanden en fasen legitiem in de prediking moet worden voorgesteld!

Verder schenkt Dr. Brienens aandacht aan **Gustaf Wingern**, die een ander standpunt inneemt. Aan het slot van dit gedeelte zegt Dr. Brienens:

De predikers van de Nadere Reformatie hebben hun antwoord ten aanzien van dit facet van de algemene preekproblematiek gegeven meer in het vlak van **I. Kievit** dan van **G. Wingern**. Ze gaven zelfs een eigen uitbouw van het subjektieve als een legitiem en konsekwent deel van de prediking. In de klassifikatiemethode gaven zij weer, hoe zij de werkingen van het Woord Gods en de reacties van de hoorders onder dat Woord zagen. Zij stelden, dat het legitiem tot de prediking behoort aan te geven, hoe een mens van ongelooft tot geloof kan, ja moet komen, en welke ervaringen, belevingen, bevindingen de mens tijdens dit gebeuren en daarna opdoet, met het gevaar dat dit alles een zelfstandig leven ging leiden en een eigen instantie op den duur vormde tegenover, of in het verlengde van, of zelfs ten koste van het verkondigde heil in Christus, op welk gevaar **G. Wingern** ons met kracht heeft gewezen.

In het volgende artikel komen we tot de vierde component.

B.

Boekbesprekingen

Ds. H. J. Hegger HAND IN HAND MET ROME?

Uitgeverij T. Wever - Franeker.

Hand in hand met Rome? Voor veel protestanten is dat geen vraag meer, maar zonder meer een dringende noodzaak. Aldus de schrijver. Ook wij — zo lezen we verder — zouden op die vraag graag een bevestigend antwoord geven. Hij acht het zijn onprettige taak in dit boek een ontkennend antwoord te geven.

We nemen over, wat de schrijver antwoordt op de vraag, waarom hij dit boek geschreven heeft. Zie blz. 14/15:

„Mijn antwoord: in de eerste plaats, omdat ik hoop dat door het lezen daarvan menige rooms-katholiek tot de ontdekking komt dat het r.k.-stelsel volkomen in strijd is met Gods Woord en de Heilige Geest weerstaat; voorts dat het vermoeden in hem ontwaakt dat Christus toch heel iets anders bedoeld heeft, en dat deze gebondenheid aan het r.k.-stelsel een volstrekte karikatuur, ja zelfs het tegenovergestelde is van de vrijheid der kinderen Gods die Christus voor de Zijnen gekocht heeft met de dure prijs van Zijn bloed. Ik hoop en bid dat zij dan verder op zoek gaan en de heerlijkheid van Christus mogen ontdekken in de bevrijdende vreugde van het Evangelie. Vervolgens hoop ik ook dat dit boek een waarschuwing zal zijn voor protestanten die toch steeds volop oecumene met Rome willen bedrijven. Ik hoop dat uit de dokumentatie van dit boek voor hen duidelijk wordt dat de r.k.-kerk in haar officiële uitingen nog steeds een stuk van de anti-christelijke wereld is. Ik hoop dat ze daardoor zich opnieuw gaan bezinnen over de ernstige woorden, die Christus heeft uitgesproken over de wereld, die Hem haat en die ook de Zijnen zullen haten (Joh. 17:14); de wereld, waarvoor Christus niet heeft willen bidden: „Niet voor de wereld bid ik U, maar voor hen die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn van U” (Joh. 17:9).”

Tot zover Ds. Hegger. Het boek bevat 2 delen en wel: deel I De weg des heils, met de hoofdstukken: De ontdekking van Luther, Het antwoord van Rome, De vrijzinnige Nieuwe Katechismus en Laat u met God verzoenen, en deel II De sakramenten, met de hoofdstukken: De doop, Het vormsel, Eucharistie-avondmaal, De biecht, Het oliesel, Priesterschap en huwelijk, Konkusies en opmerkingen en De geloofsbelijdenis van Trente.

Ds. Hegger is vroeger zelf priester geweest en is goed thuis in de zaken waarover hij schrijft. Hij weerlegt de dwalingen van Rome. Hij doet dat op een duidelijke wijze. Uit dat oogpunt kunnen we de verschijning van dit boek toejuichen. Aan een dergelijk werk is in deze tijd wel dubbel behoefte nu schier overal de grenzen worden uitgewist. Rome blijft Rome. Dat komt duidelijk in dit boek uit. Daarom wensen wij dit boek in veler handen.

De omvang van deze paperback is 180 pagina's en de kostprijs f 14,50.

T. Mateboer - DE BOND VAN ZONNEGLOREN

B.V. Uitgeverij „De Banier”, Utrecht.

Deze pocket bevat een aardig verhaal van een stel scholieren op een dorp, die samen een club vormen. Ze hebben de beschikking over een vertrek in een oude villa, waar ze elke zaterdag bij elkaar komen. Er

is een jongen, die niet tot hun club behoort. Die komt op het verkeerde pad. De club weet hem te helpen. Een christelijke geest ademt dit boek niet. Er komen uitroepen in voor, die niet passen. We vonden zelfs een bastaardvloek. Het boek kost f 2,60.

H. te Merwe - DE WEGLOPER

B.V. Uitgeverij „De Banier”, Utrecht.

Dit boek verhaalt van Jeroen, wiens ouders vroeg sterven. Hij komt bij een tinnegietter thuis. Hij moet het vak leren en krijgt nog wel eens een aanmerking. Dat zint hem niet. Hij moet ergens een schotel bezorgen en komt niet terug. Hij gaat met een wonderdokter mee en komt later op een schip terecht. Door toedoen van de schipper maakt hij het weer goed met de tinnegietter en zijn vrouw. Er zit wel spanning en lering in dit boek. De schrijver geeft er blijk van, dat hij nooit op een schip geboemd heeft. Hij laat de schippersknecht bomen van achteren naar voren in plaats van andersom. Deze pocket van 144 blz. kost f 2,60.

L. Janse EEN JODENFAMILIE IN OORLOGSTIJD

B.V. Uitgeverij „De Banier”, Utrecht.

De tweede wereldoorlog ligt al weer vele jaren achter ons. De herinnering daaraan vervaagt. Het jongere geslacht heeft de oorlog en alle leed van die dagen niet meegemaakt. Daarom is het wel goed, dat er eenvoudige lectuur verschijnt, die over die dagen gaat. De joden hebben toen ook in ons land onnoemelijk veel geleden. Velen zijn weggevoerd en nooit teruggekeerd. Anderen konden ergens verborgen worden gehouden. Dat gaf allerlei spanningen en zorg. Dit boek handelt over een kleine familie, een oude moeder en een schoonzoon, die in hun dorp verberging vinden en de oorlog doorkwam. Er waren telkens gevaren, maar ze werden bewaard. Het is een aardig boek voor jonge mensen. Het verhaal zou van meer waarde geweest zijn, wanneer de schrijver het leven van deze jodenfamilie gedurende al de vijf oorlogsjaren getekend had, niet alleen in de voorvallen, maar vooral ook in hun strijd. Dan zouden we ons meer hebben kunnen verplaatsen in de situatie van toen. Het boek heeft een omvang van 133 blz. en kost gebonden f 7,95.

H. te Merwe - RIA IN PERIKELEN dl I, RIA KIEST, dl II

B.V. Uitgeverij „De Banier”, Utrecht.

Beide boeken gaan over Ria Lagendijk als hoofdpersoon. Ze heeft haar moeder haast niet gekend. Eerst zorgt haar oudere zuster voor het gezin. Die trouwt en dan komt er een huishoudster met wie Ria het maar moeilijk kan vinden. Ze slaagt voor haar school-examen. Ze wandelt nog wel eens met een jongen van school. Ze komt op kantoor en krijgt daar een vriend. Met geen van beiden blijft de omgang. De huishoudster gaat weg. Ria komt thuis. Na verloop van tijd komt ze in aanraking met een andere jongeman. Pas na vele weken merkt Ria, dat die jongen niet christelijk is. De verkering blijft aan. De jongen gaat een poos mee naar de kerk. Later weigert hij. Het kost Ria heel wat strijd, maar tenslotte verbreekt ze de verkering. Ze ontmoet haar schoolvriend weer. Hier eindigt het tweede deel.

Er is veel goeds van deze boeken te zeggen. De schrijver weet de situatie en de moeilijkheden enz. goed te tekenen. Het verhaal speelt zich af in een ohrstelijk gezin, zoals er zovele zijn, waarin we de ware geestelijke gesteldheid missen. Dat is uiteraard een tekort. Overigens kunnen we om het leerzame ervan beide boeken aanbevelen.

De delen hebben een omvang van respectievelijk 169 en 139 blz., en kosten per stuk f 8,75, de beide delen samen f 16,50.

Israëls aanneming - Het leven uit de doden

door C. J. Buijs.

Uitgave Tolle Lege — Bleiswijk Z.H.

Dit boek is het eerste deel van de serie „Toekomstige dingen”. Op het titelblad lezen we: Een Kerk-historische documentatie over het nationaal en geestelijk herstel van het volk der Joden; de heilstijd der kerk tussen de val van de antichrist en het laatste oordeel en andere belangrijke verhandelingen betreffende de „leer der laatste dingen”.

Dat veronderstelt, dat de schrijver op objectieve wijze weergeeft wat dienaangaande in vroeger en later tijd is geschreven en/of beleeden. In het Ten geleide wordt dat met zoveel woorden gezegd. Luister maar: Er is op de uitgeefster aandrang uitgeoefend, niet langer te wachten met het doen verschijnen van een werk, waarin gedocumenteerd uitéen wordt gezet, wat de Reformatorische Kerk in West-Europa uit de vorige eeuwen, ons heeft nagelaten over de grote kerk- en wereldgebeurtenissen van deze tijd en de naaste toekomst. In **concreto**: wat de **heersende kerkleer** is geweest in het bloeitijdperk van de gereformeerde theologie over:

Ten eerste: de toekomst van het volk der Joden;
Ten tweede: de opkomst en val van de antichrist;
Ten derde: het zogeheten „duizendjarig rijk”;
Ten vierde: welke tijd aan deze gebeurtenissen zal voorafgaan.

De schrijver geeft ons veel dat aanspreekt en dat waard is overdacht te worden. Hoe zal het gaan met het volk der Joden? Hoe zal het gaan met de kerk? Met de wereld? Deze en meer vragen worden hier beantwoord. Het is een begin van wat de schrijver publiceren wil. We menen daarom te kunnen volstaan met deze algemene aankondiging, zonder op de inhoud van het boek zelf in te gaan.

Wel moeten we een paar opmerkingen maken. De eerste is, dat de schrijver als we het goed zien

geen onderscheid maakt tussen wat vroeger door oude schrijvers naar voren is gebracht en wat de kerk als belijdenis aanvaard heeft. Hij beroept zich niet rechtstreeks op Gods Woord en de daarop gegronde drie formulieren van enigheid, maar op vele uitspraken van hooggeachte predikers uit vroeger eeuwen. Wat zij als hun mening hebben uitgesproken heeft voor de heer Buijs zonder meer gezag als het over deze dingen gaat. Dan is er nog een blij verschiep op aarde, voor de Joden, maar ook voor de kerk. Er zal een vrede komen. Wie het met de heer Buijs en de oude schrijvers niet eens is valt onder de felle kritiek van de schrijver. Al is er soms iets nog niet duidelijk, omdat het over de toekomst gaat, bij voorbaat staat vast, dat de schrijver gelijk zal krijgen. Zo krijgt zelfs Ds. G. H. Kersten een smeer. Hij noemt deze predikant niet met name op blz. 93, maar het is duidelijk, dat de schrijver Kersten op het oog heeft.

Men oordele zelf. Buijs schrijft daar:

Het is óf... óf! De „vaderen” en de neo-gereformeerden” hebben niet **beiden gelijk**. Hier ligt echter het knelpunt. Wat de „toekomstverwachting” betreft volgt men de **nieuw-gereformeerden**. De voorbeelden zijn **sprekend** en **veelzeggend**. In een „dogmatiek” uit een kleinere afgescheiden kerk, beroept de schrijver zich wat de **heilsleer** betreft voornamelijk op de „oude schrijvers”. Gaat hij echter de „leer der laatste dingen” behandelen dan **zwijgen** de „oude schrijvers” en dan **spreken** de „nieuwe schrijvers”? Dan horen we niet meer van Comrie en à Brakel, maar wel van Kuypers en Bavinck!!

De schrijver vergeet hier, dat een dogmatiek systematisch weergeeft wat de kerk belijdt. Wanneer Ds. Kersten in dat opzicht in gebreke is gebleven zou de heer Buijs hem kunnen bestrijden. Anders niet. Hiermee komen we vanzelf tot onze tweede opmerking. Het is niet alleen hier, dat Buijs niet zakelijk is, maar persoonlijk wordt. Het begint al in de Proloog. Daar noemt hij de Jehova-getuigen Jehova lasteraars. Zakelijk zijn we het uiteraard met de schrijver eens, maar de wijze waarop hij zich uit, ontsiert zijn boek. Dat geldt ook als hij het heeft over anderen, die blijken hun geschriften een andere visie hebben. Dan vallen er scherpe woorden.

In de Epiloog moet Ds. H. J. Hegger het ontgelden. Als Buijs op een bewogen wijze zijn mening geplaatst zou hebben tegenover bepaalde uitingen van Ds. Hegger dan zou dat van veel meer gewicht geweest zijn. We mogen iemand waarderen voorzover deze zich openbaart, spreekt en schijft in overeenstemming met Gods Woord. Wat daarmee niet overeenstemt mogen we afkeuren. Dat is zelfs roeping. Het was goed, dat

Buijs zijn mening in bepaalde met name genoemde opzichten plaatste tegenover die van Ds. Hegger. Dat moet wel bij velen bijval vinden. De wijze waarop dit gebeurde kan ons niet bekoren. Ook vragen we ons af, of Buijs in dit boek over deze dingen had moeten schrijven.

Dit is juist de zwakke zijde van het boek. Laten we aannemen, dat wat hier naar voren gebracht wordt voor 100% naar Gods Woord is, dan maakt de wijze waarop ons dit alles geboden wordt, het moeilijk om alles voor waar te aanvaarden. Buijs heeft met overtuiging geschreven, maar dit betekent nog niet, dat hij ook overtuigend geschreven heeft.

Hij staat open voor op- en aanmerkingen. Dat is gelukkig. We zouden nog deze raad willen geven om in verdere publicaties uit te gaan van Schrift en belijdenis en zakelijk, overtuigend te schrijven, zonder uitvallen naar bepaalde personen, die iets anders geleerd hebben of leren. De waarheid zal het van de leugen winnen. Zo schreef in de vorige eeuw een engelse bisschop. Laat ons dat genoeg zijn.

Met belangstelling zien we uit naar nieuwe pennevruchten van deze onderzoekende schrijver.

Het boek heeft 264 blz. Het is keurig uitgegeven. De prijs is ons niet bekend.

Prof. G. Wisse - HET HUIS MET BEZEMEN GEKEERD

Uitgave Comité „Steun Hongarije”, Urk.

Wisse was indertijd een bekende tijdredenaar. Wat hij toen sprak heeft nog zijn waarde. Dat geldt ook van deze rede, die hij in 1955 te Rotterdam heeft uitgesproken.

Na de rede vinden we in het boekje nog een en ander over dominee Pope, die een paar eeuwen geleden in Engeland leefde.

Het comité schrijft zelf: „Zoals u ongetwijfeld weet wordt achter het IJZEREN GORDIJN de kerk die niet meeheult voortdurend onder druk gezet, waardoor vele leden van deze kerk in financiële nood verkeren. Het „Comité Steun Hongarije” is opgericht met het doel deze broeders en zusters een (kleine) maandelijkse ondersteuning te zenden. Het is steeds gebleken dat deze gelden bij de juiste man op de juiste plaats zijn gekomen. Het Comité hoopt, dat door de verspreiding van dit boekje meerdere bekendheid met haar streven mag komen.”

De prijs is ons niet bekend. U kunt echter een gift voor het goede doel storten op de Amro-Bank te Urk, bankrekeningnummer 48.322.15.422 U ontvangt dan de

brochure gratis. U kunt verdere inlichtingen inwinnen bij H. Bakker, Pyramideweg 22, Urk. N.B. Het zou wel goed geweest zijn, wanneer ook het postgironummer van de Amro-bank genoemd was.

STEMMEN UIT WITTENBERG - van Dr. M. Luther en tijdgenoten.

De Gereformeerde Bibliotheek te Goudriaan Z.H.

Luther liet in zijn dagen van zich spreken. Zijn bekeering tot God was krachtadig. Zijn strijd was groot. En zijn ijver voor de zaak des Heeren, voor de waarheid van Gods Woord komt telkens naar voren. Hij was een strijdbaar held. Hij wist ook in zijn geschriften op een duidelijke, aangrijpende wijze te zeggen wat hij bedoelde. Hij ontzag niemand. Dat komt ook duidelijk uit in deze bundel. Deze bevat: 1. Brieven van Luther uit de jaren 1517-1552. 2. Een trouwhartige vermaning aan alle Christenen zich niet in te laten met oproer en muiterij, 1522, en 3. een betoog, waarom des Pausen en zijn jongeren boeken door Doctor Martin Luther zijn verbrand.

Het is goed, dat zulke lektuur verschijnt. Laten we de reformatie en de strijd van de reformatoren niet vergeten.

De bundel kost f 3,50.

B.

„REPOS AILLEURS”

DRIEBERGEN

U zoekt wat rust?

U wilt bijkomen na ziekte?

U bent de eenzaamheid moe?

Voor bijbels, boeken en muziek

Is **LINDENBERG** uniek!

Grote voorraad

Snelle levering,

ook van de allernieuwste uitgaven

LINDENBERG'S BOEKHANDEL

Slaak 4-8 (postbus 4209) ROTTERDAM-16

Telefoon 010 - 11 16 07

Kom dan eens enige weken naar Driebergen.

Eigen kerkelijke sfeer -

Prima maaltijden - Geen

t.v. - Vlak bij de bossen.

Telefoon 03438 - 2466.

Het adres voor al Uw

GOEDE BOEKEN

lees- en prentenboeken, bijbels (uitsluitend statenvertaling) en psalm boekjes is

G. KOOL

Stationssingel 50 - Veenendaal

Telefoon 08385 - 13978 - Postbus 177

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer 77)

OOK VOOR U IS ER NOG EEN IKV - REIS !!

ISRAËL 15 DG. VliegREIZEN:

21 september, reisleader Ds. C. Treure

5 oktober, reisleader Ds. J. Smit

REIS NAAR ZUID - AFRIKA

Reisleiding Ds H. v. d. Post te Bergambacht

Vertrek 16 oktober, reisduur 17 dagen.

Tevens gelegenheid om mee te gaan op **FAMILIEBEZOEK**

reizen
AMICITIA
bv

Vakantiereizen in Interkerkelijk Verband

Schimmelpenninckstraat 12, Zwijndrecht
telefoon 078 - 22020.

Steeds meer mensen bestellen onze

VERMAGERINGSKRUIDEN

Geen wonder! Een vermageringskuur voor een maand, geheel plantaardig, onschadelijk voor de gezondheid voor **f 8,50** (verzendskosten inbegrepen)

Drogisterij

SIKKING

Barrevoetstraat 5 - Haarlem - Telefoon 023-312882
Giro 190609

VELEN GINGEN U REEDS VOOR

IN HET ZENDEN VAN EEN BIJDRAGE, VOOR DE BOUW VAN HET

KINDERTEHUIS „THEMBISO”

IN RHODESIA, BIJ DE STAD BULAWAYO

Ook Uw bijdrage is nodig om dit mooie werk tot stand te brengen. Met ons allen te zamen kunnen we dit zo noodzakelijke doel bereiken.

Veel weeskinderen, verwaarloosde en gebrekkige kinderen en verschoppelingen der samenleving, kunnen in dit tehuis vriendelijk ontvangen worden in een Christelijke sfeer en naast een goede verzorging, opgevoed worden zoals de Bijbel ons dit voorschrijft, naar de geschriften der Reformatie.

Laten we het waarderen dat ons de mogelijkheid om hieraan te kunnen helpen nog gegeven wordt.

Een belangrijk deel van de bouwsom is reeds bijeen en nu we met de bouw beginnen, hopen we dat U allen meehelpt om het restant aan te vullen.

Van de vorderingen van de bouw hopen we U steeds op de hoogte te houden. Zou U intussen onze penningmeester willen gedenken?

HET GIRONUMMER IS: 4 7 7 5 9 8 t.n.v. PENNINGMEESTER

STICHTING RHODESIA ZENDING,
Zledewijdsse dijk 59 te **BARENDRECHT** - Of via de **RABO BANK**
te **BARENDRECHT**, t.n.v. de Stichting „Rhodesia Zending”.

HARTELIJK DANK VOOR UW SPONTANE HULP.

Voor al Uw boeken, bijbels en psalmboeken

BELEEFD AANBEVELEND

Boekhandel van Leeuwen

POSTBUS 39, URK

TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1531